ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
Г-Н J. MAZÁK
представено на 10 юли 2008 година [1]

I — Въведение

1. С акт от 16 март 2007 г., получен в Съда на 22 март 2007 г., Centrale Raad van Beroep (Апелативен съд в областта на социалното осигуряване) (Нидерландия) поставя съгласно член 234 ЕО няколко преюдициални въпроса относно тълкуването на общностното законодателство, свързано с правото на работниците да се движат и да пребивават свободно, и на разпоредбите на Договора относно гражданството на Съюза, разглеждани заедно с член 12 ЕО.

2. Запитването е отправено в хода на производство, заведено от г-жа Förster, германска гражданка, която отишла в Нидерландия, за да следва курс на обучение във висше учебно заведение и която първоначално работи там срещу заплащане по време на своето обучение, срещу Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep (наричана по-нататък „IBG“), административния орган, на който е възложено изпълнението на нидерландското законодателство относно финансирането на обучението. Г-жа Förster оспорва отказа на IBG да ѝ предостави финансова помощ за покриване на разходите ѝ за обучение и за издръжка (наричана по-нататък „стипендия за обучение“) по отношение на период, през който тя вече не била икономически активна, с мотива, че тя нито вече имала статут на работник от Общността, нито пък изпълнявала приложеното от IBG изискване за законно пребиваване в Нидерландия за непрекъснат период от поне пет години.

3. Следователно настоящото дело по същество повдига два въпроса. Първият е въпросът дали студент (мигрант) в положението на г-жа Förster може да се позове на правото на работник от Общността на равно третиране, за да иска стипендия за обучение, макар през въпросния период да е преустановила предишната си професионална дейност и вследствие на това — да не е била икономически активна.

4. Второ, препращащата юрисдикция по същество иска да се установи дали студент като г-жа Förster в качеството си на гражданин на Съюза във всеки случай може да се позовава на принципа на равно третиране, посочен в първия параграф от член 12 ЕО, за да получи стипендия за обучение, и в частност дали и при какви

1 — Език на оригиналния текст: английски.

условия получаването на подобна стипендия може да зависи от изискването засегнатият студент да е пребивавал законно в приемащата държава членка за период от пет години преди кандидатстването за финансова помощ.

5. Така Съдът е приканен да разясни съдебната си практика от Решение по дело Bidar, и в частност своя извод, че е оправдано държава членка да предоставя финансова помощ само на студенти, които са доказали „определена степен на интеграция в обществото на тази държава“ [2].

II — Правна уредба

А — *Общностно право*

6. Член 7 от Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета от 15 октомври 1968 година относно свободното движение на работници в Общността [3] предвижда:

„1. Работник, който е гражданин на държава членка, не може поради своето гражданство да бъде третиран на територията на друга държава членка различно от работниците — нейни граждани, по отношение на условията за наемане на работа, и в частност, по отношение на трудовото възнаграждение, уволнението и ако остане безработен — на възстановяването или новото наемане на работа.

2. Той има право на същите социални и данъчни предимства, както работниците местни граждани.“

7. Член 1 от Директива 93/96/ЕИО на Съвета от 29 октомври 1993 година относно правото на пребиваване на студентите [4] гласи:

„С цел да се уточнят условията за улесняване упражняването на правото на пребиваване и с оглед гарантирането на достъпа до професионално обучение по недискриминационен начин на гражданин на държава членка, който е бил приет да посещава курсове за професионално обучение в друга държава членка, държавите членки признават правото на пребиваване на всеки студент, който е гражданин на държава членка и който не се ползва от това право на базата на други разпоредби от законодателството на Общността, както и на съпруга на студента и на

2 — Решение от 15 март 2005 г. (C-209/03, Recueil, стр. I-2119, точка 57).

3 — ОВ L 257, стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 11.

4 — ОВ L 317, стр. 59.

децата на тяхна издръжка, когато студентът уверява съответната национална власт, чрез декларация или чрез такива сходни средства, които студентът може да избира така, че да са поне еквивалентни, че разполага с достатъчно средства, за да избегне да се превърнат в тежест за системата на социално подпомагане в приемащата държава членка по време на пребиваването им, при условие че студентът е записан в признато учебно заведение, с основната цел да посещава курсове за професионално обучение там, и че разполага със здравна застраховка, която покрива всички рискове в приемащата държава членка.“ [неофициален превод]

8. Член 3 от Директива 93/96 предвижда:

„Настоящата директива не предоставя никакво право на изплащане на стипендия за издръжка, отпусната от приемащата държава членка, на студентите, които се ползват от правото на пребиваване.“ [неофициален превод]

9. Член 2 от Регламент (ЕИО) № 1251/70 на Комисията от 29 юни 1970 година относно правото на работници да останат на територията на държава членка, след като са били наети в същата държава [5], гласи следното:

„1. Право да остане постоянно на територията на една държава членка има: а) работникът, който към момента на преустановяване на дейността си, е достигнал определената от закона на държавата членка възраст, за да може да се ползва от правото на пенсия за старост и който е работил поне за последните 12 месеца на нейна територия и който непрекъснато е пребивавал там повече от три години; […]“

10. Съгласно член 7 от този регламент, „[п]равото на равно третиране, признато с Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета, се запазва по отношение на бенефициерите на настоящия регламент.“

5 — ОВ L 142, стр. 24; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 23.

11. Регламент № 1612/68 е изменен, а Директива 93/96 е отменена с Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки [6], която държавите членки са длъжни в съответствие с член 40 да транспонират до 30 април 2006 г.

12. Съгласно член 16, параграф 1 от Директива 2004/38:

„1. Граждани на Съюза, които са пребивавали законно в приемащата държава членка в продължение на непрекъснат срок от пет години, имат право на постоянно пребиваване в тази държава. […]“

13. Член 24 от Директива 2004/38, озаглавен „Еднакво третиране“, предвижда следното:

„1. При спазване на конкретните разпоредби, изрично предвидени в Договора и вторичното законодателство, всички граждани на Съюза, които пребивават въз основа на настоящата директива на територията на приемащата държава членка, се ползват с третиране, еднакво с третирането на гражданите на тази държава членка в рамките на обхвата на приложение на Договора. Това право се разпростира и включва членовете на семейството, които не са граждани на държава членка и които имат право на пребиваване или постоянно пребиваване.

2. Чрез дерогация от параграф 1 приемащата държава членка не се задължава да предостави право на социално подпомагане през първите три месеца на пребиваване или при необходимост, по-дългия срок, регламентиран в член 14, параграф 4, буква б), нито се задължава преди придобиването на право на постоянно пребиваване да отпуска финансова помощ за издръжка за обучение, включително и за професионално обучение, състояща се от безвъзмездна помощ или студентски заеми за лица, различни от работници или самостоятелно заети лица, лица, които запазват такъв статус и членове на техните семейства.“

Б — *Релевантно национално право*

14. Правилата относно отпускането на стипендия за обучение са установени в Закона от 2000 г. относно стипендиите за обучение (Wet studiefinanciering 2000,

6 — ОВ L 158, стр. 77; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 56.

наричан по-нататък „WSF 2000“). Едно от изискванията е свързано с гражданството на студента. Този аспект се обхваща от член 2.2 от WSF 2000, който в периода от 1 септември 2000 г. до 21 ноември 2003 г. гласял следното:

„Право на стипендия за обучение има студент, който:

a. има нидерландско гражданство;

b. няма нидерландско гражданство, но пребивава в Нидерландия и е третиран като нидерландски гражданин по отношение на стипендиите за обучение по силата на договор или на решение на международна организация; или

c. няма нидерландско гражданство, но пребивава в Нидерландия и принадлежи към група лица, които по силата на обща административна мярка са третирани като нидерландски граждани по отношение на стипендиите за обучение.“

15. Параграф 2 от член 2.2., добавен с действие от 21 ноември 2003 г., гласи следното:

„Чрез дерогация от параграф 1, буква b) условието студентът да пребивава в Нидерландия не се отнася за студент, на когото това условие не може да бъде наложено по силата на договор или на решение на международна организация. Правни норми могат да се приемат чрез или по силата на обща административна мярка с оглед да се осигури доброто изпълнение на настоящия параграф.“

16. На 4 март 2005 г. IBG, административният орган, който отговаря за изпълнението на WSF 2000, приема Насоки относно политиката на контрол върху работниците мигранти (Beleidsregel controlebeleid migrerend werknemerschap)[7]. Тези насоки влизат в сила на 23 март 2005 г. и се отнасят до осъществяването на проверка на периодите, през които са предоставени стипендии за издръжка, считано от календарната 2003 г. В тях се предвижда, че всеки студент, който през подлежащия на проверка период е работил средно 32 часа или повече на месец, придобива автоматично статута на

7 — AG/OCW/MT-05.11.

работник от Общността. Ако даден студент не отговаря на посочения критерий за 32-часов труд, тогава IBG извършва по-задълбочено разследване относно личното положение на студента.

17. След Решение на Съда по дело Bidar [8] IBG приема на 9 май 2005 г. Насоки относно адаптирането на молбите за стипендии за обучение на студентите от ЕС, ЕИП и Швейцария (Beleidsregel aanpassing aanvraag studiefinanciering voor studenten uit EU, EER of Zwitserland, наричани по-нататък „Beleidsregel от 9 май 2005 г.“) [9], които в съответствие с член 5 от тях влизат в сила от момента на публикуването и имат обратно действие от 15 март 2005 г.

18. Член 2, параграфи 1 и 2 от Beleidsregel от 9 май 2005 г. гласи следното:

„1. Студент, който е гражданин на една от държавите — членки на Европейския съюз, или на друга държава, която е страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство от 2 май 1992 г., или на Швейцария, има право по негова молба на стипендия за обучение на основание WSF 2000 […], ако преди молбата си е пребивавал законно в Нидерландия поне пет години непрекъснато. Другите разпоредби на WSF 2000 […] са изцяло приложими.

2. Приема се, че изискването за пребиваване, предвидено в първия параграф, е изпълнено, ако студентът е бил регистриран през споменатия период в общинската база за лични данни (GBA).“

19. От 11 октомври 2006 г. тези въпроси са уредени законодателно и Beleidsregel от 9 май 2005 г. са отменени.

III — Фактически обстоятелства, производство и преюдициални въпроси

20. Съгласно акта за препращане и информацията, предоставена в хода на съдебното заседание, фактите по делото са следните.

8 — Цитирано в бележка под линия 2.
9 — AGOCenW/MT/05.

21. Jacqueline Förster, германска гражданка, е родена на 18 юни 1979 г. и отраства в Grevenbroich, Германия, което се намира на 49 километра от нидерландско-германската граница.

22. На 5 март 2000 г. г-жа Förster се установява в Нидерландия, където незабавно се записва на обучение за начална учителка, а на 1 септември 2000 г. — в бакалавърска програма по педагогика в колежа на Амстердам (Hogeschool van Amsterdam).

23. От 16 март 2000 г. тя също така работи, чрез агенция за трудова заетост, на различни длъжности в телефонни центрове.

24. От октомври 2002 г. до юни 2003 г. тя завършва платен практически стаж на пълно работно време в нидерландско училище, което осигурява средно специално образование на ученици с поведенчески проблеми и/или страдащи от психически разстройства.

25. След този практически стаж, през 2003 г. тя не извършва друга платена трудова дейност. От юли 2004 г. тя отново работи като наето лице в Нидерландия.

26. Съгласно акта за препращане г-жа Förster винаги е пребивавала законно в Нидерландия.

27. От септември 2000 г. IBG предоставя на г-жа Förster стипендия за обучение. Последната е периодично подновявана, винаги при предположението, че през следващия период г-жа Förster ще се разглежда като работник по смисъла на член 39 ЕО, който съгласно член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68 трябва да се третира като студент с нидерландско гражданство по отношение на стипендиите за обучение.

28. Правото ѝ на стипендия за обучение се погасява на 1 септември 2004 г., след като е издържала успешно последния изпит в бакалавърската програма по педагогика.

29. Първоначално на г-жа Förster е предоставена стипендия за обучение и през втората половина на 2003 г. След проверка обаче IBG в крайна сметка постановява с решението си от 3 март 2005 г., че г-жа Förster не е полагала възмезден труд от юли 2003 г. и повече не може да се счита за

работник от Общността. Поради това ѝ е разпоредено да възстанови стипендията за обучение за втората половина на 2003 г., както и платената от IBG сума за карта за градския транспорт за същия период.

30. Г-жа Förster обжалва това решение пред Rechtbank Alkmaar (окръжен съд, Alkmaar), като твърди, че е положила толкова много часове платен труд през първата половина на 2003 г., че трябва да продължи да се счита за работник от Общността и по отношение на втората половина на 2003 г. При условията на евентуалност тя твърди, че като гражданин на Съюза, който е напълно интегриран в нидерландското общество, има право на стипендия за обучение през този период съгласно Решение по дело Bidar [10].

31. IBG отрича, че г-жа Förster може да се разглежда като работник от Общността през втората половина на 2003 г. и приема, че решението ѝ съответства на общностното право съгласно тълкуването му в Решение по дело Bidar. IBG е на мнение, че студенти в положението на г-жа Förster, които не извличат никакви права от конкретна разпоредба за забрана на дискриминацията, могат да получат стипендия за обучение само при условие че са пребивавали законно в Нидерландия в продължение на поне пет години, какъвто все още не бил случаят на г-жа Förster през 2003 г.

32. В решението си от 12 септември 2005 г. Rechtbank Alkmaar отхвърля жалбата. Той приема, от една страна, че през втората половина на 2003 г. г-жа Förster не е полагала труд реално и ефективно и следователно не може да се счита за работник от Общността и от друга страна, че тя не може да се позовава на Решение по дело Bidar, тъй като по никакъв начин не е била интегрирана в нидерландското общество преди обучението си.

33. Главното производство пред Centrale Raad van Beroep се отнася до подадената от г-жа Förster жалба срещу това решение. Нейното главно твърдение е, че през разглеждания период тя вече е била дотолкова интегрирана в нидерландското общество, че е могла по общностното право да иска стипендия за обучение за втората половина на 2003 г. и при условията на евентуалност — че е трябвало да се счита за работник от Общността през цялата 2003 г. От своя страна IBG поддържа своята позиция.

10 — Цитирано в бележка под линия 2.

34. Като се позовава в частност на Решение на Съда по дело Ninni-Orasche [11] и Решение по дело Fahmi и Amado [12], препращащата юрисдикция е съгласна за момента със становището на IBG, че не може да се приеме, че г-жа Förster е запазила статута на работник от Общността през втората половина на 2003 г., тъй като началото на нейното обучение не е следствие от извършваната преди това от нея дейност в Нидерландия, и че не става въпрос за принудителна безработица, която би могла да я задължи да премине курс на обучение.

35. Centrale Raad van Beroep обаче отбелязва, че г-жа Förster може да извлече право на стипендия за обучение от законодателството относно бившите работници или от правилата относно гражданството на Съюза заедно с предвидената в член 12 ЕО забрана на дискриминация, основана на гражданство.

36. Това повдига няколко въпроса. Първо, препращащата юрисдикция има съмнения относно обхвата на Регламент № 1251/70, особено що се отнася до това, дали член 7 от него се прилага и към студенти, които са дошли в Нидерландия главно за да завършат обучение, и първоначално са полагали труд с ограничен обхват като наети лица паралелно с обучението, но които междувременно са прекратили тази дейност.

37. Второ, препращащата юрисдикция отбелязва, че в хода на главното производство са повдигнати няколко въпроса, които все още не са получили отговор, за тълкуване по отношение на гражданство на Съюза и член 12 ЕО, включително дали в светлината на Решение по дело Bidar [13] Директива 93/96 възпрепятства възможността студент в положението на г-жа Förster, който е дошъл в Нидерландия главно за да завърши обучение, да се позове на член 12 ЕО, за да получи стипендия за обучение.

38. Освен това препращащата юрисдикция пита какви изводи могат да се направят от Решение по дело Bidar [14] и Решение по дело Trojani [15] по отношение на приложеното от IBG изискване за пребиваване от пет години съгласно Beleidsregel от 9 май 2005 г.

11 — Решение от 6 ноември 2003 г. (C-413/01, Recueil, стр. I-13187).

12 — Решение от 20 март 2001 г. (C-33/99, Recueil, стр. I-2415).

13 — Цитирано в бележка под линия 2.

14 — Цитирано в бележка под линия 2.

15 — Решение от 7 септември 2004 г. (C-456/02, Recueil, стр. I-7573).

39. По-специално, тя би искала да узнае, първо, дали в областта на стипендиите за обучение гражданите на Съюза изобщо могат да се позовават на първия параграф на член 12 ЕО, преди да са пребивавали законно в приемащата държава членка за определен период или преди да притежават разрешение за пребиваване.

40. Второ, тя се пита дали предвидено съгласно националното право изискване за пребиваване съответства на член 12 ЕО, ако е наложено само спрямо граждани на останалите държави членки.

41. Трето, ако такова изискване е по принцип обосновано, възниква въпросът дали приложеното от IBG изискване за пребиваване в продължение на пет години съответства на този член. В това отношение препращащата юрисдикция отбелязва, че фактът, че този период произтича от Директива 2004/38, предполага, че той е законен. Ако това е така, тя се пита доколко то може да бъде наложено без резерви в отделни случаи, ако други фактори разкриват значителна степен на интеграция в нидерландското общество, като конкретния избор на обучение или факта, че лицето има нидерландски партньор.

42. На последно място, в акта за препращане се отбелязва, че решението, основано на Beleidsregel от 9 май 2005 г., да се откаже на г-жа Förster стипендия за обучение за втората половина на 2003 г. с мотива, че тя не е пребивавала законно в Нидерландия за непрекъснат период от поне пет години, се основава на тълкуване на Решение по дело Bidar и следователно — на критерий, който не е могъл да бъде известен към релевантния момент, което може да противоречи на Решение по дело Collins [16], че едно изискване за пребиваване трябва да почива на ясни и предварително известни критерии. Препращащата юрисдикция обаче подчертава, че не става въпрос за произволност и че понеже се засяга минал период изглежда, че не се оспорва правната сигурност на заинтересованата страна. Освен това тя подчертава, че IBG публикува Beleidsregel на 9 май 2005 г., скоро след Решение по дело Bidar.

43. При тези условия Centrale Raad van Beroep решава да спре производството и да постави на Съда следните въпроси:

„1) Прилага ли се член 7 от Регламент (ЕИО) № 1251/70 и спрямо студент, който е дошъл в Нидерландия главно за да завърши обучение, и който в началото паралелно с обучението полагал труд с ограничен обхват, но междувременно е прекратил тази дейност?

16 — Решение от 23 март 2004 г. (C-138/02, Recueil, стр. I-2703, точка 72).

2) Възпрепятства ли Директива 93/96/ЕИО посочения в първи въпрос студент да се позове успешно на член 12 ЕО с цел да получи пълна стипендия за обучение?

3) а) Прилага ли се и спрямо помощите, предоставяни на студенти за покриване на разходите им за издръжка, правилото, според което икономически неактивен гражданин на Съюза може да се позовава на член 12 ЕО само при положение че е пребивавал законно в приемащата страна през определен период от време или притежава документ за пребиваване?

б) При утвърдителен отговор, легитимно ли е през този период условие за продължителност на пребиваване да се противопоставя само на гражданите на държави членки, различни от приемащата страна?

в) При утвърдителен отговор, в съответствие с член 12 ЕО ли е изискването за пребиваване с продължителност от 5 години?

г) При отрицателен отговор, кое условие за продължителност на пребиваване е легитимно?

4) Трябва ли в отделни случаи да се взема предвид по-кратък период на законно пребиваване, ако други фактори освен продължителността на пребиваването показват наличието на значителна степен на интеграция в обществото на приемащата страна?

5) Ако по силата на решение на Съда заинтересованите лица могат да черпят със задна дата от член 12 ЕО повече права от предоставените им преди това, може ли да им се противопоставят свързани с тези права легитимни условия, отнасящи се за минали периоди, ако тези условия са публикувани малко след постановяване на решението?“

IV — Правен анализ

A — *Уводни бележки*

44. Както е видно от описанието на фактите, представено в акта за препращане, същностният въпрос в настоящия спор е дали при обстоятелствата по делото

г-жа Förster има право съгласно общностното право на равно третиране по отношение на отпускането на стипендия за университетско обучение.

45. Твърдението на г-жа Förster се отнася до период, през който тя не извършва никаква професионална дейност, и следователно е икономически неактивна. Както беше отбелязано по-горе [17], това обстоятелство е решаващо в общностното право, което — в частност що се отнася до ползването на социални плащания — прокарва широко разграничение между икономически активни лица (работници и самонаети лица), от една страна, и икономически неактивни лица, от друга. По правило съгласно общностното право първата категория лица има по-широки права от втората.

46. Така напр. практиката на Съда прави разграничение между, от една страна, гражданите на държавите членки като търсещи работа лица, които все още нямат трудово правоотношение и които се ползват от принципа на равно третиране само по отношение на достъпа до трудова заетост, и от друга страна — тези, които вече са навлезли на трудовия пазар на приемащата държава членка и могат въз основа на член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68 да искат същите социални и данъчни предимства като работниците местни граждани [18].

47. Поради това, що се отнася до правата на студентите мигранти да получат социални плащания, положението е такова, че поне съгласно Директива 93/96, както и — преди изтичането на пет години на непрекъснато пребиваване — съгласно Директива 2004/38, един „чисто“ икономически неактивен студент мигрант по принцип няма право на изплащане на стипендия за издръжка от приемащата държава членка. Студент, който обаче може да се квалифицира като работник по смисъла на член 39 ЕО, може да се възползва от член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68, който предоставя на работници от всяка държава членка правото да получат в друга държава членка същото третиране като това на собствените ѝ граждани по отношение на правото на социални предимства [19].

48. В действителност именно на тази основа, с други думи поради статута ѝ на работник от Общността, на г-жа Förster

17 — Вж. в този смисъл заключението на генерален адвокат Geelhoed по дело Trojani, цитирано в бележка под линия 15, точка 10 и Решение по дело Bidar, цитирано в бележка под линия 2, точка 12.

18 — Вж. в този смисъл Решение от 18 юни 1987 г. по дело Lebon (316/85, Recueil, стр. 2811, точка 26) и Решение от 18 юни 1987 г. по дело Collins, цитирано в бележка под линия 16, точки 30 и 31.

19 — Вж. в това отношение точки 65 и 66 по-долу.

първоначално е предоставена стипендия за обучение в Нидерландия. Впоследствие обаче тази стипендия е отменена за втората половина на 2003 г. с мотива, че през този период тя вече не била в трудово правоотношение, което е безспорен факт в настоящото производство.

49. В това отношение препращащата юрисдикция правилно приема, че съгласно специфично общностно законодателство като Регламент № 1251/70 и в съответствие с Решение по дело Lair [20] и Решение по дело Ninni-Orasche [21] определени права, във връзка със социални предимства, свързани със статута на работник, са гарантирани и на работниците мигранти дори когато последните вече не са страна по трудово правоотношение.

50. Тази юрисдикция обаче е съгласна „за момента“ със становището, че не може да се приеме, че г-жа Förster е запазила статута на работник от Общността по смисъла на член 39 ЕО и член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68. Следователно първият въпрос се отнася само до Регламент № 1251/70. Обратното мнение на Комисията при все това според мен заслужава да се разгледа. В първата част от моята преценка следователно ще разгледам въпроса дали или при какви обстоятелства студент в положение като разглежданото може да се възползва от правото на равно третиране по отношение на стипендия за обучение било по силата на Регламент № 1251/70 или като работник въз основа на Регламент № 1612/68.

51. В този контекст трябва да се припомни, че фактът, че националната юрисдикция е отправила въпрос, който споменава конкретни разпоредби от общностното право, не възпрепятства възможността Съдът, независимо от съдържанието на този въпрос, да предостави на националната юрисдикция всички елементи за тълкуването на общностното право, които да ѝ позволят да вземе решение по делото, с което е сезирана [22].

52. Във всеки случай, за студенти, които не могат да искат конкретно право на равно третиране, каквото се предоставя на работник от Общността, въвеждането на гражданство на Съюза отваря друг възможен път, inter alia, до правото на

20 — Решение от 21 юни 1988 г. (39/86, Recueil, стр. 3161).

21 — Цитирано в бележка под линия 11.

22 — Вж. например Решение от 12 декември 1990 г. по дело SARPP (C-241/89, Recueil, стр. I-4695, точка 8) и Решение по дело Trojani, цитирано в бележка под линия 15, точка 38.

равно третиране по отношение на стипендиите за издръжка.

53. Както Съдът е обявявал, гражданството на Съюза е предназначено да съставлява основния статут на граждани на държавите членки и позволява на тези, които се оказват в еднакво положение, да получат еднакво правно третиране без оглед на тяхното гражданство [23]. Що се отнася по-специално до социалните помощи, Съдът вдъхва живот на този статут в случаи като тези от Решение по дело Martínez Sala, Решение по дело Trojani и Решение по дело Bidar, като поддържа, че гражданин на Съюза, който не е икономически активен, може да се позове на първия параграф от член 12 ЕО, когато е бил законно пребиваващ в приемащата държава членка за определено време или притежава разрешение за пребиваване [24].

54. Следователно е справедливо да се каже, че понятието за гражданство на Съюза, както е разработено в практиката на Съда, бележи процес на еманципиране на общностните права от икономическата им рамка. Това всъщност е изложената от Съда цел, когато той посочва, че гражданството на Съюза е призвано да се превърне в „основен статут на гражданите на държавите членки“. Правата по общностното право — в частност правото да не бъдат подлагани на необоснована дискриминация — вече не се предоставят на гражданите само когато те се възползват от икономическите свободи и поемат съответен статут (работник, доставчик на услуги и т.н.), а пряко по силата на статута им на граждани на Съюза [25].

55. По този начин, докато правата на социални плащания първоначално са свързани с извършването на икономическа дейност (в частност под формата на труд срещу заплащане, на който се основава понятието за работник), понастоящем е възможно с тях да разполагат и икономически неактивни граждани въз основа на принципа на недопускане на дискриминация. Докато преди от държава членка се е изисквало да поема пълна социална отговорност и да предоставя социална помощ на тези, които вече са навлезли на трудовия ѝ пазар [26] и които по този начин имат известен принос за икономиката ѝ,

23 — Вж. напр. Решение от 20 септември 2001 г. по дело Grzelczyk (C-184/99, Recueil, стр. I-6193, точка 31), Решение от 17 септември 2002 г. по дело Baumbast и R (C-413/99, Recueil, стр. I-7091, точка 82) и Решение от 2 октомври 2003 г. по дело Garcia Avello (C-148/02, Recueil, стр. I-11613, точка 22).

24 — Решение от 12 май 1998 г. по дело Martínez Sala (C-85/96, Recueil, стр. I-2691, точка 63), Решение по дело Trojani, цитирано в бележка под линия 15, точка 43 и Решение по дело Bidar, цитирано в бележка под линия 2, точка 37.

25 — Вж. в същия смисъл и заключението на генерален адвокат Cosmas по дело Wijsenbeek (Решение от 21 септември 1999 г., C-378/97, Recueil, стр. I-6207, точки 84—86) и на генералния адвокат Poiares Maduro по дело Carbonati Apuani (Решение от 9 септември 2004 г., C-72/03, Recueil, стр. I-8027, точки 68 и 69).

26 — Вж. Решение от 27 септември 1988 г. по дело Matteucci (235/87, Recueil, стр. 5589, точка 16).

такава финансова солидарност сега по принцип трябва да обхване всички граждани на Съюза, които пребивават законно на нейна територия.

56. Същевременно трябва да се отбележи, че остават определени ограничения. Както Съдът изтъква в Решение по дело Grzelczyk и в Решение по дело Bidar, от държавите членки се изисква да покажат „определена степен на финансова солидарност“ при организирането и прилагането на системите им за социално подпомагане, което се противопоставя, би могло да се допълни, на неограничена солидарност [27]. Що се отнася до помощта, покриваща разходите за издръжка на студенти, Съдът приема в Решение по дело Bidar, че се допуска държавите членки да гарантират, че предоставянето на социална помощ не се превръща в неразумна тежест за тях и че предоставянето на такава помощ може да се ограничи до студенти, които са доказали „определена степен на интеграция“ [28].

57. В този контекст и в светлината на Решение по дело Bidar въпроси 2—4 на препращащата юрисдикция, които ще бъдат разгледани заедно във втората част от моя анализ, целят да се установи дали при обстоятелствата на конкретния случай г-жа Förster може да се възползва от правото си като гражданин на Съюза на равно третиране съгласно член 12 ЕО, за да получи стипендия за обучение за втората половина на 2003 г. Иначе казано, съвместимо ли е с този член предоставянето на стипендия за обучение на студентите мигранти да зависи без изключение от изпълнението на изискването за пребиваване от пет години?

58. Както Комисията правилно отбелязва, член 12 ЕО, който закрепва общия принцип на недопускане на дискриминацията, основана на гражданство, се прилага самостоятелно само спрямо положения, уредени от общностното право, за които Договорът не предвижда специални правила за недопускане на дискриминация. Следователно е необходимо да се изрази становище по този член, само ако случаят по главното производство не попада в обхвата на член 39 ЕО и член 7 от Регламент № 1612/68, които изрично предвиждат правото на работниците от Общността на равно третиране [29].

59. На последно място, в третата част от моя анализ ще разгледам въпрос 5, който се отнася до предполагаемото налагане с обратно действие от нидерландските органи на допълнителни изисквания по отношение на правото на студентите мигранти на стипендия за обучение.

27 — Вж. Решение по дело Grzelczyk, цитирано в бележка под линия 23, точка 44 и Решение по дело Bidar, цитирано в бележка под линия 2, точка 56.

28 — Решение по дело Bidar, цитирано в бележка под линия 2, точки 56 и 57; вж. в този смисъл и Решение от 23 октомври 2007 г. по съединени дела Morgan и Bucher (C-11/06 и C-12/06, Сборник, стр. I-9161, точка 43).

29 — Вж. в този смисъл Решение от 29 април 2004 г. Weigel (C-387/01, Recueil, стр. I-4981, точки 57—59) и Решение от 11 януари 2007 г. по дело Lyyski (C-40/05, Сборник, стр. I-99, точки 33 и 34).

Б — *Приложимост на принципа на недопускане на дискриминация съгласно разпоредбите относно свободното движение на работници*

1. Основни доводи на страните

60. В настоящото производство са представени писмени становища от нидерландското, германското, австрийското, белгийското, шведското, финландското правителство и от правителството на Обединеното кралство, както и от Комисията и от г-жа Förster. С изключение на австрийското и финландското правителство, тези страни са представлявани на съдебното заседание от 23 април 2008 г., на което допълнително е представлявано и датското правителство.

61. Комисията е на становище, че обратно на предложеното от препращащата юрисдикция, г-жа Förster може да се разглежда като работник от Общността по смисъла на член 39 ЕО и Регламент № 1612/68, както са тълкувани от Съда, в частност в Решение по дело Lair [30], в Решение по дело Brown [31] и в Решение по дело Ninni-Orasche [32], тъй като обстоятелствата по делото предполагат значителна приемственост между стажа и обучението ѝ. По отношение на втората половина на 2003 г. следователно тя може да се позове на член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68, за да получи въпросната стипендия за обучение, която представлява „социално предимство“ по смисъла на този регламент.

62. Австрийското, датското, германското, нидерландското и шведското правителство по същество оспорват това становище. В хода на съдебното заседание нидерландското и германското правителство посочват, че според тях предишен стаж не може да придаде статута на работник от Общността по отношение на периода след преустановяването му. В това отношение настоящото дело трябва да се отграничи от Решение по дело Lair [33] и Решение по дело Ninni-Orasche [34], според които трябва да има приемственост между предходната дейност като нает лице и последващ курс на обучение. Също така г-жа Förster не останала без работа принудително по смисъла на тази съдебна практика, тъй като в самата същност на стажа е заложено да бъде само с временен характер.

63. Що се отнася до Регламент № 1251/70, г-жа Förster твърди, че може да се позове на член 7 от този регламент, за да поиска стипендия за обучение за втората половина на 2003 г.

64. Обратно, всички други страни, които са представили становища по този въпрос, по същество са съгласни, че в съответствие с член 1 от Регламент № 1251/70 този регламент или не е приложим rationae

30 — Цитирано в бележка под линия 20.
31 — Решение от 21 юни 1988 г. (197/86, Recueil, стр. 3205).
32 — Цитирано в бележка под линия 11.
33 — Цитирано в бележка под линия 20.
34 — Цитирано в бележка под линия 11.

personae, или е без значение за настоящото дело.

2. Съображения

65. Съгласно член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68 работник, който е гражданин на държава членка и се възползва от свободата на движение на работници, трябва да се ползва от същите социални предимства в приемащата държава членка, както работниците местни граждани.

66. Съдът вече е приел, че стипендия за издръжка и за университетско обучение, завършващо с придобиването на професионална квалификация, представлява социално предимство по смисъла на този член [35]. Несъмнено, разглежданата стипендия за обучение представлява такова предимство [36].

67. Следователно лицата, квалифицирани като работници по смисъла на член 39 ЕО и член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68, могат да се възползват от правото си на равно третиране по отношение на предоставянето на разглежданата стипендия за обучение.

68. Според постоянната съдебна практика визираното в тези разпоредби понятие за работник придобива специфично общностно значение и не трябва да се тълкува ограничително. За работник трябва да се счита всяко лице, което извършва ефективни и реални дейности, с изключение на дейностите, които са толкова незначителни, че се явяват странични и допълнителни. Съгласно тази съдебна практика за трудовото правоотношение е характерно обстоятелството, че през определен период от време лицето предоставя услуги в полза на друго лице и под негово ръководство, срещу което му се плаща възнаграждение [37].

69. Важно е да се отбележи, че в настоящото дело както националните органи, така и препращащата юрисдикция ясно изхождат от предположението, че в периода преди втората половина на 2003 г. г-жа Förster е имала реално трудово правоотношение, позволяващо ѝ да иска статута на работник мигрант, който е заемал различни длъжности от март 2000 г., а от октомври 2002 г. до юни

35 — Вж. в този смисъл Решение по дело Lair, цитирано в бележка под линия 20, точки 23, 24 и 28, Решение по дело Brown, цитирано в бележка под линия 31, точка 25, Решение по дело Matteucci, цитирано в бележка под линия 26, точка 23 и Решение от 26 февруари 1992 г. по дело Bernini (C-3/90, Recueil, стр. I-1071, точка 23).

36 — Вж. по-специално в този смисъл Решение по дело Fahmi et Esmoris Cerdeiro-Pinedo Amado, цитирано в бележка под линия 12, точка 45.

37 — Вж. по-специално Решение от 3 юли 1986 г. по дело Lawrie-Blum (66/85, Recueil, стр. 2121, точки 16 и 17, Решение по дело Martínez Sala, цитирано в бележка под линия 24, точка 32 и Решение от 8 юни 1999 г. по дело Meeusen (C-337/97, Recueil, стр. I-3289, точка 13).

2003 г. е бил на платен стаж (на пълен работен ден). Поради това на г-жа Förster е предоставена и стипендия за обучение в съответствие с Регламент № 1612/68 и въз основа на нидерландските правила, изискващи полагането средно 32 часа платен труд месечно. Следователно няма причина за съмнение, че до юни 2003 г. г-жа Förster е отговаряла на необходимите условия, за да се класифицира като работник, както се изисква от разпоредбите относно свободното движение на работници, а именно, нейната професионална дейност да е била ефективна и реална, а не просто странична и допълнителна.

70. В този контекст може да се припомни, че съгласно практиката на Съда фактът, че професионалната дейност се изразява в подготвително обучение или работа на непълен работен ден, сам по себе си не възпрепятства получаването на статут на работник от извършващото ги лице [38].

71. От друга страна, не се оспорва и че през втората половина на 2003 г. г-жа Förster вече не е на работа.

72. Макар по правило засегнатото лице да губи статута си на работник след приключване на трудовото правоотношение, този статут все пак може, както споменавам по-горе, да произведе определени последици впоследствие [39].

73. Така, на първо място, член 7 от Регламент № 1251/70 относно правото на работници да останат на територията на държава членка, след като са били наети в същата държава, споменат изрично в първият въпрос, разширява предвиденото в Регламент № 1612/68 право на равно третиране до лица, „попадащи в обхвата на разпоредбите на този регламент“.

74. Същевременно споделям становището, което заемат мнозинството от страните, представили становища в настоящото производство, че Регламент № 1251/70 не се прилага ratione personae към лице в положението на г-жа Förster. Член 1 от този регламент не може разумно да се чете отделно от член 2, който указва кои работници имат право да останат постоянно на територията на държава членка. Това са работници, чието трудово

38 — Вж. Решение от 23 март 1982 г. по дело Levin (53/81, Recueil, 1982 г., стр. 1035, точка 17) и Решение по дело Lawrie-Blum, цитирано в бележка под линия 37, точки 19 —21.

39 — Вж. точка 49 по-горе; вж. и Решение по дело Martínez Sala, цитирано в бележка под линия 24, точка 33.

отношение е прекратено поради тяхната възраст, поради тяхната неработоспособност или наемането им на работа в друга държава членка. Тъй като лице в положението, описано в конкретния случай, очевидно не попада в никоя от тези категории, член 7 от Регламент № 1251/70 не е приложим.

75. На първия въпрос следователно трябва да се отговори отрицателно.

76. На второ място обаче трябва да се разгледа дали студент при обстоятелства като разглежданите по главното производство може да се ползва от съдебната практика в Решение по дело Lair, в Решение по дело Brown, в Решение по дело Raulin и в Решение по дело Ninni-Orasche. В тези решения Съдът постановява, че гражданин на друга държава членка, който е започнал университетско обучение в приемащата държава, завършващо с придобиване на професионална квалификация, след като е извършвал професионална дейност в тази държава, трябва да се разглежда като запазил своя статут на работник, при условие че има връзка или, както Съдът също споменава, „приемственост“ между предишната професионална дейност и започнатото обучение [40].

77. Съдът уточнява, че подобна приемственост все пак не може да се изисква, когато мигрант принудително е останал без работа и е принуден поради условията на пазара на труда да премине професионална преквалификация в друга област на дейност. В това отношение Съдът отчита факта, че понастоящем продължителните кариери се срещат по-рядко, отколкото преди и следователно професионалната дейност често се прекъсва от периоди на обучение и преквалификация [41].

78. На последно място, Съдът отказва да разшири ползването на правата, произтичащи от статута на работник, към обстоятелства, при които става въпрос за злоупотреба. Такъв би бил случаят например, ако се установи, че гражданин на държава членка влиза в друга държава членка само с цел да се ползва, след много кратък период на професионална дейност, от системата за подпомагане на студенти в тази държава [42] или когато се установи, че едно лице е придобило статута на работник изключително като следствие от приемането му в университет да следва въпросното обучение. При такива обстоятелства трудовото правоотношение, което е единствената основа за правата, произтичащи от Регламент № 1612/68, е само допълващо обучението, което се финансира от стипендията [43].

40 — Вж. Решение по дело Lair, цитирано в бележка под линия 20, точка 39, Решение по дело Brown, цитирано в бележка под линия 31, точка 26, Решение от 26 февруари 1992 г. по дело Raulin (C-357/89, Recueil, стр. I-1027, точка 21) и Решение по дело Ninni-Orasche, цитирано в бележка под линия 11, точка 35. Това обаче не се прилага към работници, които, след като спрат да упражняват професионалната си дейност в приемащата държава членка, са решили да се върнат в своята държава членка по произход (какъвто не е случаят тук). Вж. в този смисъл Решение по дело Fahmi et Esmoris Cerdeiro-Pinedo Amado, цитирано в бележка под линия 12, точки 46 и 47.

41 — Вж. по-специално Решение по дело Lair, цитирано в бележка под линия 20, точки 37 и 38 и Решение по дело Ninni-Orasche, цитирано в бележка под линия 11, точка 35.

42 — Вж. в този смисъл Решение по дело Lair, цитирано в бележка под линия 20, точка 43.

43 — Вж. в този смисъл Решение по дело Brown, цитирано в бележка под линия 31, точки 27 и 28.

79. В крайна сметка националната юрисдикция трябва да извърши необходимото фактическото разглеждане, за да определи дали в съответствие с различните критерии, произтичащи от споменатата по-горе съдебна практика, жалбоподателката по главното производство може да се разглежда като запазила статута на работник след преустановяването на професионалната ѝ дейност [44]. Същевременно, предоставената на Съда в настоящото дело информация позволява да се направят следните бележки.

80. Първо, обратно на предложеното в частност от германското правителство, фактът, че едно лице е дошло в приемащата държава членка „главно за да завърши обучение“, както споменава препращащата юрисдикция в първия въпрос, и от началото се обучава, докато работи като наето лице, според мен не възпрепятства сам по себе си възможността това лице да се позове на гореспоменатата съдебна практика.

81. От решаващо значение в това отношение е дали лицето действително е положило значителен труд, т.е. професионална дейност, която е ефективна и реална, а не просто странична и допълнителна по смисъла на понятието за работник [45]. Ако се установи, че едно лице обективно отговаря на тези условия, фактът, че то същевременно трябва да се счита и за студент, не може да го лиши от статута на работник и произтичащите от това права. По същия начин, възможността обучението да е основният мотив на пристигането му не трябва да засегне класифицирането му като работник.

82. Това становище се подкрепя от неотдавнашното решение по дело C-294/06 относно член 6, параграф 1 от Решение № 1/80 на Съвета за асоцииране от 19 септември 1980 година относно развитието на асоциирането, в което Съдът разглежда въпроса дали в случаите, когато турски граждани — чиято дейност иначе отговаря на трите предвидени в този член условия — имат статут „au pair“ или на студент, поради това са лишени от статута на работници и от това да бъдат надлежно регистрирани като числящи се към работната сила на държава членка по смисъла на тази разпоредба. Съдът отговаря отрицателно, като посочва, че засегнатите лица могат изцяло да се позоват на правата, предоставени им по силата на тази разпоредба, при условие че са изпълнени предвидените в тази разпоредба обективни условия, без да е необходимо да се вземат

44 — Вж. в този смисъл Решение по дело Ninni-Orasche, цитирано в бележка под линия 11, точка 41.

45 — Вж. точка 68 по-горе.

предвид мотивите, поради които на засегнатото лице първоначално е предоставено правото на влизане или всякакви времеви ограничения, съпътстващи правото му на труд [46].

83. Второ, що се отнася до условието или да е налице приемственост между дейността като наето лице и последващото обучение, или засегнатото лице да е останало без работа принудително, от твърденията на г-жа Förster изглежда, че тя е спряла да работи през втората половина на 2003 г., поради това че е трябвало да се съсредоточи върху завършването на своето обучение. При подобни обстоятелства според мен положението ѝ не може да се опише като представляващо принудителна безработица. Въпреки това съм съгласен с Комисията, че критерият за приемственост може да бъде изпълнен в настоящото дело както от времева, така и от материална гледна точка.

84. В това отношение трябва да се отбележи преди всичко, че платеният стаж, предшестващ втората половина на 2003 г., се състои в средно специално обучение на ученици с поведенчески проблеми и/или страдащи от психически разстройства, дейност, която определено е свързана като съдържание с обучението ѝ по педагогика [47].

85. Като се прилага критерият за приемственост, трябва да се има предвид и че както Съдът вече подсказва в Решение по дело Lair [48], продължителните кариери са по-малко срещани в настоящата трудова среда, отколкото преди. По-специално, поради различни причини от младите хора в началото на професионалния им живот често се очаква или те дори биват принуждавани от условията на пазара на труда да покажат гъвкавост със своето образование и подготовка, както и в първите си стъпки в работата. Изискването за приемственост следователно не трябва да се тълкува твърде стриктно, за да се избегне изключване на значителна част от работещите студенти от ползването на правата им като работници от Общността, макар те вече да са били икономически активни и да са навлезли на пазара на труда на приемащата държава членка.

86. Трето, изглежда, че няма доказателства за злоупотреба в настоящото дело. По-конкретно, предвид факта, че г-жа Förster е била в значителни платени трудови правоотношения в продължение

46 — Решение от 24 януари 2008 г. по дело Payir и др. (C-294/06, Сборник, стр. I-203, точки 34, 43 и 46.

47 — Според мен не е нужно да се установява наличието на приемственост и по отношение на работата, практикувана преди стажа, тъй като последният сам по себе си представлява във всеки случай ефективна и реална, а не само странична и допълнителна дейност и по този начин позволява класифицирането на г-жа Förster като работник.

48 — Вж. точка 77 по-горе.

на повече от три години, преди да спре да работи, не може да се твърди, че тя е влязла в друга държава членка само за да се възползва от системата за подпомагане на студенти в тази държава [49].

87. Освен това в хода на съдебното заседание става ясно, че г-жа Förster дошла в Нидерландия и е започнала да работи и да се обучава в тази страна и поради нейната лична връзка с пребиваващо в Нидерландия лице. Този факт може да послужи и като индиция, че тя не е влязла в тази държава само за да се възползва от нейната система за подпомагане на студенти [50].

88. По-нататък, изглежда няма причина, поради която да се предположи, че тя е била наета само защото е била приета в университет, което би довело до това, наемането ѝ да се разглежда само като допълнително спрямо нейното обучение.

89. От всички гореизложени съображения следва, че член 7 от Регламент № 1251/70 не се прилага спрямо студент в положение като разглежданото по настоящото дело, доколкото този студент не попада в никоя от категориите работници, посочени в член 2 от този регламент.

90. Същевременно студент в положение като разглежданото в настоящото производство по принцип може да се възползва в приемащата държава членка от правото си като работник от Общността съгласно член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68 на същите социални предимства като работник местен гражданин, за да получи стипендия за обучение като разглежданата. Националната юрисдикция обаче трябва да установи дали в настоящия случай действително са изпълнени различните посочени по-горе условия, що се отнася до запазването на статута на работник след преустановяването на заетостта.

B — *Приложимост на принципа на недопускане на дискриминация съгласно член 12 ЕО и изискването за пребиваване в светлината на Решение по дело Bidar*

91. Както е видно от предложения по-горе отговор, студент в положение като разглежданото според мен може да извлече право на равно третиране по отношение на стипендиите за обучение от своя статут на работник от Общността. Въпреки това ще разгледам като напълно

49 — Вж. точка 78 по-горе.

50 — Вж. Решение по дело Ninni-Orasche, цитирано в бележка под линия 11, точка 47.

субсидиарно основание въпроси 2—4, целящи да установят дали студент при обстоятелствата по настоящото дело може успешно да се позове на член 12 ЕО, за да претендира правото на стипендия за обучение.

1. Основни доводи на страните

92. Г-жа Förster твърди, че Директива 93/96 не възпрепятства възможността студенти в нейното положение да се позоват на член 12 ЕО, за да поискат стипендия за обучение, тъй като договорната разпоредба е с по-висша юридическа сила от директивата. Що се отнася до Решение по дело Bidar [51], тя поддържа, че освен изискването за законно пребиваване към момента, когато е поискана помощта за обучение, решаващият критерий е дали засегнатото лице е интегрирано в значителна степен в обществото на приемащата държава членка, което не може просто да се приравни на определена продължителност на законно пребиваване. Тя отбелязва в това отношение, че продължителност на пребиваването от пет години е значително по-дълъг период, отколкото трите години, приети в Решение по дело Bidar, и препятства възможността по-голямата част от студентите въобще да могат да получат стипендия за обучение.

93. Според нея държавите членки трябва да преценяват във всеки отделен случай дали засегнатото лице показва достатъчна степен на интеграция в обществото на приемащата държава членка при отчитане на лични фактори.

94. Комисията разглежда въпроси 2—5 само при допускане на възможността, че Съдът не последва становището ѝ, че г-жа Förster може да се позове като работник от Общността на член 39 ЕО и на член 7 от Регламент 1612/68. Комисията твърди най-напред, че настоящото дело трябва да се преценява в светлината на общностното право, приложимо към момента на настъпване на фактите, т.е. членове 12 ЕО и 18 ЕО, Директива 93/96 и Директива 90/364/ЕИО от 28 юни 1990 година относно правото на пребиваване [52]. Обратно, Директива 2004/38 не е приложима.

51 — Цитирано в бележка под линия 2.

52 — ОВ L 180, стр. 26.

95. Макар Комисията по принцип да споделя становището на г-жа Förster, по време на съдебното заседание обяснява, че Директива 93/96 възпрепятства лице, което извлича правото си на пребиваване само от тази директива, а не и от друга разпоредба на общностното право, успешно да се позове на член 12 ЕО, за да поиска стипендия за обучение, както е видно и от Решение по дело Bidar. Обратно, икономически неактивен гражданин на Съюза, който е пребивавал законно в приемащата държава членка за определен период от време по смисъла на Директива 90/364 или който притежава разрешение за пребиваване, може успешно да се позове на член 12 ЕО.

96. Вследствие на това приложеното от нидерландското правителство изискване за петгодишно пребиваване не може да се разглежда като дискриминационно само по себе си, тъй като може да се предположи, че гражданите на приемащата държава членка, които по правило са живели в тази страна през целия си живот, удовлетворяват критерия за определена степен на интеграция.

97. Според Комисията обаче изискването за пребиваване трябва да се приложи по по-малко абсолютен начин по отношение на г-жа Förster, отколкото предлагат държавите членки. В зависимост от обстоятелствата трябва да се вземат предвид други критерии, за да се установи степента на интегриране, например дали засегнатото лице е родено близо до границата и дали вече е работило в приемащата държава членка. Тя подчертава, че съгласно член 37 от Директива 2004/38 държавите членки са свободни да използват по-благоприятни критерии от петте години пребиваване, предвидено съгласно член 24, параграф 2 от тази директива, макар да признава, че те не са длъжни да сторят това.

98. Всички правителства, които са представили становища в настоящото производство, по същество са съгласни макар и въз основа на леко различаващи се доводи, че на отправените въпроси трябва да се отговори в смисъл, че студент във фактически обстоятелства като тези по настоящото дело не може успешно да се позове на член 12 ЕО, за да претендира стипендия за обучение.

99. По отношение на Директива 93/96 нидерландското, белгийското и датското правителство посочват, че съгласно Решение по дело Bidar трябва да се направи разграничение между лица, които се преместват в друга държава членка с основна цел да се обучават там, и лица, които се установяват в друга държава членка по други съображения и впоследствие решават да започнат обучение. Първата категория студенти попада в обхвата на Директива 93/96, което възпрепятства възможността им да се позоват на член 12 ЕО, за да получат стипендия за обучение, докато втората спомената категория има правото съгласно този член на същото третиране, както гражданите в това отношение.

Според нидерландското, датското и шведското правителство, измежду другите, член 3 от Директива 93/96, който изключва правото на предоставяне на стипендия за издръжка, представлява пример за ограничителна разпоредба или ограничение по смисъла на член 18, параграф 1 ЕО. Обратно, според австрийското правителство тази директива по принцип не изключва възможността студентите да се позовават на член 12 ЕО във връзка с правото да им се изплащат стипендии за издръжка.

100. По същество правителствата са съгласни, че няма пречка държавите членки да поставят отпускането на такава стипендия в зависимост от изискване за пребиваване от пет години като разглежданото по настоящото дело, което е ясен и достатъчен критерий, или от притежаването на разрешение за постоянно пребиваване. Освен това има консенсус, че липсва задължение за извършване на конкретна преценка, в отделните случаи, на интеграцията в съответното общество или за използване на други критерии, различни от срока на пребиваване, макар че държавите членки са свободни да сторят това и ако желаят, могат по-щедро да предоставят помощ за обучение.

101. В това отношение повечето правителства се позовават на Директива 2004/38, в частност на член 24, параграф 2 във връзка с член 16, параграф 1 и член 37 от нея, като същевременно признават, че тази директива не е приложима ratione temporis към настоящото дело. Различни държави членки изтъкват и широката свобода на преценка, от която се ползват, що се отнася до предоставянето на социална помощ.

102. Нидерландското правителство и това на Обединеното кралство в частност също изтъкват, че както посочва Съдът в Решение по дело Bidar [53], по-щедрото предоставяне на стипендии за студенти би наложило неразумна финансова тежест на държавите членки предвид броя на чуждестранните студенти. Това би могло да има последици за общото равнище на предоставената помощ. Няколко правителства отбелязват също, че индивидуалната преценка на степента на интеграция би била или невъзможна от административна гледна точка, или, както поддържа германското правителство, в разрез с принципите на правна сигурност и законност.

53 — Цитирано в бележка под линия 2.

2. Съображения

103. По същество е възможно да се направи разбивка на въпросите, които трябва да се разгледат тук, на две основни части. Първо, препращащата юрисдикция иска да знае дали студент в положение като разглежданото в главното производство по принцип може да се позове, в светлината на Решение по дело Bidar, на член 12 ЕО по отношение на помощ за покриване на разходите за издръжка на студенти като разглежданата стипендия за обучение. Ако това е така, тази юрисдикция споменава, на второ място, правилото в Нидерландия, според което предоставянето на стипендия за обучение зависи само от изпълнението на изискването за пребиваване от пет години и пита при какви условия такъв студент може на практика да има право на стипендия за обучение въз основа на този член. Въпреки че на тези въпроси до голяма степен може да се отговори чрез препращане към Решение по дело Bidar и цитираната в това решение съдебна практика, същата трябва да се разясни в някои отношения в светлината на обстоятелствата по настоящото дело.

104. Съгласно постоянната практика на Съда, която се обобщава в Решение по дело Bidar, гражданин на Съюза, който пребивава законно на територията на приемащата държава членка, може да се позове на член 12 ЕО във всички положения, които попадат в обхвата ratione materiae на общностното право [54].

105. Постоянна съдебна практика е също, че такива положения обхващат и тези, включващи упражняването на гарантираните от Договора основни свободи, и тези, включващи упражняването на правото на придвижване и пребиваване на територията на държавите членки, предоставено от член 18 ЕО [55].

106. Освен това Съдът подчертава, че нищо в текста на Договора не предполага, че студенти, които са граждани на Съюза, когато се придвижват в друга държава членка, за да учат там, губят правата, които Договорът предоставя на гражданите на Съюза [56].

107. По-нататък, както Съдът вече е приел в Решение по дело D'Hoop, гражданин на държава членка, който отива в друга държава членка и завършва средно образование в нея, упражнява свободата на движение, гарантирана от член 18 ЕО [57].

108. Накрая, що се отнася до социалните помощи, Съдът припомня в Решение по дело Bidar, че гражданин на Съюза, който не е икономически активен, може да се позове на първия параграф на член 12 ЕО,

54 — Вж. Решение по дело Martínez Sala, цитирано в бележка под линия 24, точка 63, Решение по дело Grzelczyk, цитирано в бележка под линия 23, точка 32 и Решение по дело Bidar, цитирано в бележка под линия 2, точка 32.

55 — Решение от 24 ноември 1998 г. по дело Bickel and Franz (C-274/96, Recueil, стр. I-7637, точки 15 и 16), Решение по дело Grzelczyk, цитирано в бележка под линия 23, точка 33, Решение по дело Garcia Avello, цитирано в бележка под линия 23, точки 22 и 23, Решение по дело Bidar, цитирано в бележка под линия 2, точка 33 и Решение по съединени дела Morgan и Bucher, цитирано в бележка под линия 28, точка 23.

56 — Решение по дело Grzelczyk, цитирано в бележка под линия 23, точка 35 и Решение по дело Bidar, цитирано в бележка под линия 2, точка 34.

57 — Решение от 11 юли 2002 г. по дело D'Hoop (C-224/98, Recueil, стр. I-6191, точки 29—34.

когато е пребивавал законно в приемащата държава членка за определено време или притежава разрешение за пребиваване [58].

109. Що се отнася до настоящото дело, гражданин на Съюза като г-жа Förster, който отива в друга държава членка и извършва професионална дейност и се обучава в нея, безспорно се възползва от правото на свободно движение и пребиваване в друга държава членка съгласно член 18 ЕО. Освен това не се оспорва, че г-жа Förster винаги е пребивавала законно в Нидерландия от началото на обучението си, включително през втората половина на 2003 г.

110. От това следва, че гражданин на Съюза в положението на г-жа Förster по принцип може да се позове на член 12 ЕО във всички положения, които попадат в обхвата на общностното право.

111. В това отношение Съдът постановява в Решение по дело Bidar, че обратно на поранната съдебна практика в Решение по дело Brown и в Решение по дело Lair [59] и с оглед на развитието на общностното право оттогава, помощта, независимо дали под формата на субсидирани заеми или на стипендии, предоставени на студенти, които пребиват законно в приемащата държава членка, за покриване на техните разходи за издръжка, попада в приложното поле на Договора за целите на забраната на дискриминацията, предвидена в първия параграф на член 12 ЕО [60].

112. В светлината на гореизложеното следователно може да се направи извод, поне временно, че студент като този по настоящото дело, който е пребивавал законно за определен период в приемащата държава членка, по принцип може при допълнителни условия, които се разглеждат по-долу, да се позове на член 12 ЕО, за да претендира стипендия за обучение като разглежданата.

113. Както актът за препращане, така и твърденията на страните обаче разкриват несигурност относно въздействието на Директива 93/96 върху този извод и относно значението на факта, че едно лице отива в друга държава членка „главно за да завърши обучение“. По-специално се твърди, че настоящото дело трябва да се разграничи от Решение по дело Bidar, поради това че в случая по него

58 — Вж. в този смисъл Решение по дело Martínez Sala, цитирано в бележка под линия 24, точка 24, Решение по дело Trojani, цитирано в бележка под линия 15, точка 43 и Решение по дело Bidar, цитирано в бележка под линия 2, точка 37.

59 — Вж. Решение по дело Lair, цитирано в бележка под линия 20, точка 15 и Решение по дело Brown, цитирано в бележка под линия 31, точка 18.

60 — Вж. по-специално точки 42 и 48 от това решение (цитирано в бележка под линия 2).

жалбоподателят не е влязъл в Обединеното кралство с главната цел да завърши обучение там и черпи своето право на пребиваване от член 18 ЕО и от Директива 90/364, а не от Директива 93/96.

114. Вярно е, че Съдът посочва в Решение по дело Bidar, че член 3 от Директива 93/96 не възпрепятства гражданин на държава членка, който по силата на член 18 ЕО и Директива 90/364 пребивава законно на територията на друга държава членка, да се позове по време на това пребиваване на основния принцип на равно третиране, закрепен в член 12, параграф 1 ЕО [61].

115. Не мисля обаче, че от това следва, че този принцип няма да се приложи спрямо лице, което вместо това черпи своето право на пребиваване от Директива 93/96. Съдът последователно потвърждава след Решение по дело Baumbast и R, че гражданите на Съюза във всеки случай могат да черпят правото си да пребивават на територията на друга държава членка пряко от член 18, параграф 1 ЕО [62].

116. Трябва да се признае, че този член подчинява правото на пребиваване на ограниченията и условията, наложени от Договора и от приетите за прилагането му мерки. Сред ограниченията и условията са тези, предвидени по отношение на наетите лица от Директива 68/360/ЕИО на Съвета [63], от Директива 93/96 по отношение на студентите и от Директива 90/364 по отношение на гражданите на държави членки, които не се ползват от право на пребиваване по силата на други разпоредби на общностното право [64].

117. Същевременно от Решение по дело Grzelczyk е видно дори в по-голяма степен, отколкото в Решение по дело Trojani, че Съдът прави разграничение между, от една страна, правото на пребиваване и условията, на които то се подчинява, и от друга страна, възможността гражданин на Съюза да се позове на принципа на равно третиране, закрепен в член 12 ЕО, например при претендиране на социални плащания. Това означава, че държавите членки могат да обвържат правото на пребиваване с условията и ограниченията, предвидени съгласно различните директиви относно пребиваването, но когато и докато един гражданин на Съюза пребивава законно в засегнатата приемаща държава членка, било по силата на общностното право или дори само на националното право, както е в случая на г-н Trojani [65], този гражданин на Съюза има

61 — В точка 46 от решението (цитирано в бележка под линия 2).

62 — Цитирано в бележка под линия 23, точка 84.

63 — Директива от 15 октомври 1968 година относно премахването на ограниченията за движение и пребиваване в рамките на Общността за работниците на държавите членки и техните семейства (ОВ L 257, стр. 13).

64 — Вж. в този смисъл и Решение от 23 март 2006 г. по дело Комисия/Белгия (C-408/03, Recueil, стр. I-2647, точка 65).

65 — Вж. в този смисъл Решение по дело Trojani, цитирано в бележка под линия 15, точка 37.

право на равно третиране. Следователно единственото средство, с което разполага държава членка, за да избегне предоставянето на плащането, е да прекрати пребиваването на гражданина на Съюза [66].

118. Следователно тази съдебна практика изглежда предполага, че вторичното общностно право, предвиждащо условия и ограничения на правото на пребиваване, трябва да се разглежда по силата на препратката, която се съдържа в член 18, параграф 1 ЕО, като вид lex specialis по отношение на този член, но не и по отношение на член 12 ЕО.

119. Освен това Съдът вече е посочил в Решение по дело Grzelczyk, че докато член 3 от Директива 93/96 пояснява, че тази Директива не създава никакво право на стипендия за покриване на разходи за издръжка от приемащата държава членка на студенти, които се ползват от правото на пребиваване, в директивата няма разпоредби, които да възпрепятстват възможността тези, спрямо които се прилага, да получават социалноосигурителни плащания [67].

120. С други думи, дори ако Директива 93/96 не предвижда право на помощ за издръжка, такова право все пак може да се приложи спрямо студенти, попадащи в обхвата на тази директива, по силата на друга разпоредба на общностното право, каквато е член 12 ЕО.

121. Що се отнася до въпроса, че студентът по главното производство дошъл „главно за да завърши обучение“, самата препращаща юрисдикция отбелязва, че е трудно да се определи намерението, с което лицата пристигат в приемащата държава членка. Освен това такова намерение не е решаващо по отношение на приложимостта на Директива 93/96. Следователно то е без значение в настоящия контекст.

122. От гореизложеното следва, че член 3 от Директива 93/96 не възпрепятства гражданин на държава членка, който пребивава законно на територията на друга държава членка, да се позовава по време на това пребиваване на основния принцип на равно третиране, закрепен в член 12, параграф 1 ЕО, за да поиска стипендия за обучение като разглежданата по главното производство в приемащата държава членка, дори ако правото му на пребиваване се основава на тази директива.

123. Остава да се разгледа по отношение на въпроси 3, букви б), в) и г) и 4 дали този член позволява държава членка да обуслови правото на граждани на други държави членки на такава стипендия за обучение от наличието на пет години пребиваване.

66 — Вж. в този смисъл Решение по дело Grzelczyk, цитирано в бележка под линия 23, точки 37—42, и Решение по дело Trojani, цитирано в бележка под линия 15, по-специално точки 36, 37, 43—46; вж. в този смисъл и Решение по дело Bidar, цитирано в бележка под линия 2, точки 36 и 47.

67 — Вж. Решение по дело Grzelczyk, цитирано в бележка под линия 23, точка 39.

124. Видно е от Решение по дело Bidar, че въпреки че при организирането и прилагането на своите системи за социално подпомагане държавите членки трябва да покажат определена степен на финансова солидарност с гражданите на други държави членки, е допустимо една държава членка да гарантира, че предоставянето на помощ за покриване на разходите за издръжка на студенти от други държави членки няма да се превърне в неразумна тежест, която би могла да се отрази на общото равнище на предоставяната от тази държава помощ [68].

125. Както Съдът посочва в това решение, следователно е оправдано една държава членка да предоставя помощ за покриване на разходите за издръжка само на студенти, които са доказали, че в определена степен са се интегрирали в обществото на тази държава [69].

126. Съдът обаче ясно посочва, че държава членка не може да изисква от студентите да създадат връзка с нейния пазар на труда [70], изискване, което Съдът нееднократно приема за оправдано във връзка със социалните плащания [71].

127. Съдът постановява в Решение по дело Bidar, че условието за достатъчна степен на интегриране в обществото може да се установи чрез констатация, че въпросният студент е пребивавал в приемащата държава членка през определен период от време. Той приема, че изискването за пребиваване от три години, предвидено от разглежданото в настоящия случай национално законодателство, представлява подходяща продължителност от време [72].

128. Настоящото дело повдига въпроса дали в светлината на това решение изискването за пребиваване от пет години отговаря на легитимната цел да се гарантира доказването на определена степен на интегриране в обществото от страна на кандидат за помощ. Както подчертават няколко правителства в своите становища, държавите членки се ползват от широко право на преценка относно критериите,

68 — Точка 56 от това решение (цитирано в бележка под линия 2) с позоваване на Решение по дело Grzelczyk, цитирано в бележка под линия 23, точка 44.

69 — Точка 57 от това решение. Вж. в този смисъл и Решение по съединени дела Morgan и Bucher, цитирано в бележка под линия 28, точка 43; що се отнася до този критерий в контекста на пенсия, предоставена на граждански жертви от войната или на репресирани лица, вж. и Решение от 26 октомври 2006 г. по дело Tas-Hagen и Tas (C-192/05, Recueil, стр. I-10451, точка 34) и Решение от 22 май 2008 г. по дело Nerkowska (C-499/06, Сборник, стр. I-3993, точка 37).

70 — Решение по дело Bidar, цитирано в бележка под линия 2, точка 58.

71 — Вж. напр. Решение по дело D'Hoop, цитирано в бележка под линия 57, точка 38 и Решение по дело Collins, цитирано в бележка под линия 16, точка 67.

72 — Вж. в този смисъл точки 59—61 от това решение (цитирано в бележка под линия 2).

използвани за оценка на степента на връзка с обществото, когато става въпрос за социално плащане като студентската стипендия, разглеждана по главното производство. Те трябва същевременно да съблюдават границите, наложени от общностното право, в частност принципа на пропорционалност [73].

129. Държавите членки очевидно могат до определена степен да прилагат общи условия, които не изискват допълнителна индивидуална преценка, като изискването за пребиваване от три години, разглеждано в Решение по дело Bidar. Практиката на Съда обаче предполага и че наложеното условие не може да бъде толкова общо по обхват, че систематично да лишава студенти, независимо от действителната им степен на интегриране в обществото, от възможността да се обучават при същите условия, както гражданите на приемащата държава членка. С други думи, използваният критерий все пак трябва да указва степента на интегриране в обществото [74].

130. Според мен случаят не е такъв с изискването за пребиваване от пет години, тъй като разумно може да се предположи, че е възможно известен брой студенти да са установили значителна степен на интеграция в обществото доста преди изтичането на този период. Такъв е по-конкретно случаят със студенти, които като г-жа Förster са извършвали и професионална дейност в приемащата държава членка, докато са се обучавали. Всъщност, както посочва г-жа Förster, изискване за пребиваване от пет години може да възпрепятства студентите, които упражняват правото си да отидат в друга държава членка и да учат там, от това да се възползват от правото си на равно третиране като граждани на Съюза по отношение на стипендиите за обучение, независимо от действителната връзка, която може да са установили с обществото на приемащата държава членка. Това според мен не може да се приеме за пропорционално.

131. Вярно е, че Директива 2004/38 не задължава държавите членки да предоставят стипендии за издръжка за обучение преди придобиване на правото на постоянно пребиваване и следователно не и преди изтичането на пет години. Освен факта обаче, че тази директива не е приложима към фактите по настоящото дело, тя не може да се отклони от произтичащите от член 12 ЕО и от общия принцип на пропорционалност изисквания.

73 — Вж. в този смисъл Решение по дело Tas-Hagen и Tas, цитирано в бележка под линия 69, точка 36, Решение по съединени дела Morgan и Bucher, цитирано в бележка под линия 28, точка 46, Решение от 11 септември 2007 г. по дело Schwarz и Gootjes-Schwarz (C-76/05, Сборник, стр. I-6849, точка 79) и Решение по дело Nerkowska, цитирано в бележка под линия 69, точка 38.

74 — Вж. в този смисъл мотивите в Решение по дело Bidar, цитирано в бележка под линия 2, точки 61 и 62 по отношение на изискването студентът да е установен в приемащата държава членка и Решение по съединени дела Morgan и Bucher, цитирано в бележка под линия 28, точка 46.

132. Петгодишен период на непрекъснато пребиваване в приемащата държава членка по-скоро отбелязва крайната граница, в която все още би било възможно да се твърди, че студент, който се обучава в друга държава членка, не е изградил достатъчна степен на интеграция в обществото на тази държава, за да се ползва от равно третиране, както предвижда член 12 ЕО, по отношение на социални плащания като студентските стипендии за издръжка.

133. Когато един студент вече е пребивавал в приемащата държава членка в продължение на три години, както по настоящото дело, макар все още да не са изтекли пет години, изглежда непропорционално да се откаже стипендия за обучение, ако студентът може да приведе разумни доказателства, че вече е интегриран в значителна степен в обществото на приемащата държава членка.

134. Накрая, не мисля, че горните съображения трябва да се засягат от факта, че изискване за пребиваване се налага само спрямо гражданите на други държави членки. Както отбелязва Комисията, легитимно е да се предположи, че гражданите на една държава членка имат истинска връзка с обществото на тази държава.

135. Следователно на въпроси 3, букви б), в) и г) и 4 трябва да се отговори, че член 12 ЕО във връзка с принципа на пропорционалност не позволява държава членка да откаже стипендия за обучение като разглежданата на икономически неактивен студент от друга държава членка, който вече е пребивавал законно в продължение на три години в приемащата държава членка, само с мотива, че този студент не е пребивавал пет години в приемащата държава членка преди разглеждания период на обучение, ако други фактори, които студентът трябва да докаже с подходящи средства, разкриват значителна степен на интеграция в обществото на приемащата държава членка.

Г — *Въпрос 5 относно правната сигурност*

1. Основни доводи на страните

136. Г-жа Förster твърди, че както оспорената заповед за възстановяване, така и жалбата ѝ срещу нея предшестват Beleidsregel от 9 май 2005 г. Принципът на

правна сигурност и член 6 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи не допускат приемането на правила, ограничаващи нейните права, след като се е позовала на член 12 ЕО [75].

137. В същия дух Комисията предлага да се отговори отрицателно на въпрос 5, като твърди, че когато тълкува правила на националното си право, националната юрисдикция трябва да вземе предвид общите принципи на правото, по-конкретно тези на правна сигурност и недопускане на обратно действие.

138. Германското, австрийското и нидерландското правителство от друга страна поддържат, че ако решението на Съда позволява на лицата да извличат от член 12 ЕО със задна дата повече права, отколкото признатите преди това, при изпълнението на това решение могат да се наложат и изисквания по отношение на минали периоди. Това според нидерландското правителство е в съответствие с Решение по дело Collins [76].

2. Съображения

139. Ще разгледам въпрос 5 за пълнота независимо от отговорите, предложени на предходните въпроси. От акта за препращане е видно, че по същество препращащата юрисдикция иска да се установи дали принципът на правна сигурност, както е приложен в Решение по дело Collins, възпрепятства възможността нидерландските органи да откажат стипендия за обучение за втората половина на 2003 г. въз основа на изискването за срок на пребиваване, което се съдържа в Beleidsregel от 9 май 2005 г., приети след Решение по дело Bidar, ако тези насоки предвиждат повече права — в този случай по-щедър достъп до стипендии за обучение — отколкото в миналото. Стипендии за обучение са предоставяни преди само на студенти от други държави членки, които имат право на такива съгласно член 39 ЕО или член 43 ЕО.

75 — Тя се позовава на решение, постановено на 8 декември 1994 г. от Европейския съд по правата на човека по дело Raffineries grecques Stran и Stratis Andreadis/Гърция, Series A № 301-B.

76 — Цитирано в бележка под линия 16.

140. Принципът на правна сигурност представлява основен принцип на общностното право, който изисква правилата на държавите членки в областите от обхвата на общностното право да са ясни и точни, така че правните субекти да могат да се запознаят по недвусмислен начин със своите права и задължения. Целта му е да гарантира предвидимостта на положенията и правоотношенията, уредени от общностното право [77]. Вследствие на това в Решение по дело Collins Съдът посочва, че прилагането от националните органи на изискване за пребиваване трябва да почива на ясни и предварително известни критерии [78].

141. Практиката на Съда обаче посочва и че е важно дали въпросното правило води до положителни или отрицателни последици за частноправните субекти. В случая на правила, налагащи задължения на частноправните субекти, стриктното съблюдаване на изискванията, произтичащи от принципа на правна сигурност и закрилата на физическите лица, естествено, е от особено значение [79].

142. Следователно принципът на правна сигурност и закрилата на физическите лица според мен не препятства прилагането с обратно действие на едно правило, доколкото подобно прилагане поставя засегнатото физическо лице в по-благоприятно правно положение [80].

143. Следователно на въпрос 5 трябва да се отговори, че принципът на правна сигурност не възпрепятства прилагането от страна на държава членка на правило като Beleidsregel от 9 май 2005 г. по отношение на периоди в миналото, ако подобно прилагане поставя засегнатото физическо лице в по-благоприятно правно положение.

77 — Вж. в този смисъл Решение от 21 юни 1988 г. по дело Комисия/Италия (257/86, Recueil, стр. 3249, точка 12) и Решение от 14 април 2005 г. по дело Белгия/Комисия (C-110/03, Recueil, стр. I-2801, точка 30.

78 — Цитирано в бележка под линия 16, точка 72.

79 — Вж. в този смисъл Решение от 15 декември 1987 г. по дело Ирландия/Комисия (239/86, Recueil, стр. 5271, точка 17), Решение от 13 февруари 1996 г. по дело Van Es Douane Agenten (C-143/93, Recueil, стр. I-431, точка 27) и Решение от 7 юни 2005 г. по дело VEMW и др. (C-17/03, Recueil, стр. I-4983, точка 80).

80 — Решението на Европейския съд по правата на човека, на което се позовава г-жа Förster, цитирано в бележка под линия 75, в което този съд поддържа, че е налице нарушение на член 6, параграф 1 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, според мен не е релевантно, тъй като се отнася до форма на намеса от законодателната власт в администрирането на правосъдието, целяща да въздейства върху съдебното разрешаване на един спор (вж. точки 49 и 50 от това решение).

V — Заключение

144. Следователно предлагам на Съда да отговори на преюдициалните въпроси по следния начин:

— Член 7 от Регламент (ЕИО) № 1251/70 на Комисията от 29 юни 1970 година относно правото на работници да останат на територията на държава членка, след като са били наети в същата държава, не се прилага спрямо студент в положение като разглежданото по настоящото дело, доколкото този студент не попада в някоя от категориите работници, посочени в член 2 от този регламент.

— Студент в положение като разглежданото в настоящото производство по принцип може да се позове в приемащата държава членка на правото си на работник от Общността съгласно член 7, параграф 2 от Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета от 15 октомври 1968 година относно свободното движение на работници в Общността на същите социални предимства като работник местен гражданин, за да получи стипендия за обучение като разглежданата. В крайна сметка обаче националната юрисдикция трябва да установи дали в конкретния случай действително са изпълнени различните условия, що се отнася до запазването на статута на работник след преустановяване на заетостта.

— Член 3 от Директива 93/96/ЕИО на Съвета от 29 октомври 1993 година относно правото на пребиваване на студенти не възпрепятства гражданин на държава членка, който е пребивавал законно в продължение на определено време на територията на друга държава членка, да се позове на основния принцип на равно третиране, закрепен в член 12, параграф 1 ЕО, за да претендира в приемащата държава членка стипендия за обучение като разглежданата по главното производство, дори ако правото му на пребиваване се основава на тази директива.

— Член 12 ЕО във връзка с принципа на пропорционалност не допуска държава членка да откаже стипендия за обучение като разглежданата на икономически неактивен студент от друга държава членка, който вече пребивава законно от три години в приемащата държава членка, само с мотива, че този студент не е пребивавал в продължение на пет години в приемащата държава членка преди разглеждания период на обучение, ако други фактори, които студентът трябва да докаже с подходящи средства, разкриват значителна степен на интеграция в обществото на приемащата държава членка.

— Принципът на правна сигурност не възпрепятства прилагането от страна на държава членка на правило като Beleidsregel от 9 май 2005 г. по отношение на периоди в миналото, ако подобно прилагане поставя засегнатото физическо лице в по-благоприятно правно положение.